

Λίγα για την ιστορία του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης

To ásulo pou égine νοσοκομείο

Βασίλειος Θ. Παρμενίδης

τ. Διευθυντής Κλινικής
Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Θεσσαλονίκης

Για την ιστορία του Ψ.Ν.Θ. δεν υπάρχουν ακριβείς πληροφορίες. Αυτά που έχω βασίζονται σ' ότι έμαθα από τους παλαιότερούς μου ψυχιάτρους που γνώρισα μετά την εδώ εγκατάστασή μου: Ανδρέα Βαγιανό, Αναστάση Δεβλέτογλου και Σωκράτη Αναγνωστόπουλο, οι οποίοι στο παρελθόν υπήρξαν κατά διαστήματα Διευθυντές ψυχιάτρων του Ιδρύματος.

Έτσι, μου ανέφεραν ότι μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, η αστυνομία Θεσσαλονίκης αναγκάσθηκε να μαζέψει μερικά άτομα, όπως ζητιάνους, αλήτες, άστεγους, καθυστερημένους, ψυχοπαθείς, όπως και γυναίκες πόρνες που περιφέρονταν στους δρόμους και ήσαν ενοχλητικοί και πολλές φορές επικίνδυνοι στους πολίτες.

Στην αρχή δεν ήσαν πολλοί. Τους εγκατέστησε σ' ένα οίκημα στην οδό Αφροδίτης.

Μετά τη Μικρασιατική ή μάλιστα ούμως καταστροφή και τον ερχομό των προσφύγων ήταν φυσικό να περισσεύουν οι ένοικοι σ' αυτό το κτίριο.

Στην περίοδο αυτή, μια Αγγλίδα ονόματι Patisson, ευρισκόμενη στη Θεσσαλονίκη (άγνωστο υπό ποιες συνθήκες και ιδιότητα) επισκέφθηκε κάποτε το σπίτι αυτό. Συγκινήθηκε πολύ και ιδίως για τους ψυχοπαθείς και σκέφθηκε να τους ξεχωρίσει από τους άλλους και να τους περιορίσει σε ξεχωριστό χώρο όπου να τους φροντίζουν ειδικοί. Ποιος τη βοήθησεν σ' όλη αυτή την προσπάθειά της, δεν ξέρουμε.

Ξέρουμε μόνο ότι με πολλές αναζητήσεις ανακάλυψε εκτός Θεσσαλονίκης μερικά εγκαταλειμμένα κτίρια όπου τα γαλλικά συμμαχικά στρατεύματα κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο διατηρούσαν τα ζώα τους (Les Bêtes). Με τις ενέργεις της στους τότε αρμόδιους, τα κτίρια αυτά

επιδιορθώθηκαν και διαρρυθμίστηκαν κατάλληλα ώστε να γίνουν κατοικήσιμα από ανθρώπους. Με τη βοήθεια προφανώς ψυχιάτρου, έγινε ο διαχωρισμός των ψυχοπαθών οι οποίοι και μεταφέρθηκαν εκεί.

Έτσι δημιουργήθηκε ο πυρήνας του ψυχιατρείου, ο οποίος άρχισε να λειτουργεί βάσει του νόμου Ψ.Ν.Θ. του 1862, όπως και τα άλλα της εποχής εκείνης στην Αθήνα και την Κέρκυρα.

Με τον χρόνο ο αριθμός φυσικά των νοσηλευομένων μεγάλωνε, ενώ αντίθετα με την Κατοχή και οι τρόφιμοι του Ιδρύματος ακολούθησαν την τύχη όλων των Ελλήνων και πολλοί πέθαναν.

Το 1943 στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, δημιουργήθηκε Ιατρική Σχολή. Οι διορισθέντες στην αρχή καθηγητές μετά την απελευθέρωση απελύθησαν το 1945 και εκλέχθηκαν κατόπιν σχεδόν οι ίδιοι πάλι από καθηγητές των Αθηνών. Έτσι, επανεκλέχθηκε στην Ψυχιατρική και Νευρολογική Κλινική ο Καθηγητής Δημήτριος Κουρέτας, ο οποίος για συνεργάτες του πήρε τους Αγαπητό Διακογιάννη και Γ. Ζερβόπουλο για επιμελητές, και εμένα ως βοηθό. Επειδή όμως ο νόμος τότε προέβλεπε μόνο έναν επιμελητή και έναν βοηθό, διορίσθηκε ο μεν Γ. Ζερβόπουλος ως επιμελητής, εγώ δε ως βοηθός. Το Νευρολογικό Τμήμα της Κλινικής στεγάσθηκε σ' έναν μόνο θάλαμο του πρώτου ορόφου του τότε Δημοτικού Νοσοκομείου (σήμερα «Άγιος Δημήτριος») με 5 κρεβάτια ανδρών. Για γυναίκες μας είχαν διθεί 2 κρεβάτια στην Α' Παθολογική Κλινική, 2 στη Χειρουργική Κλινική και μόνο 1 στη Γυναικολογική.

Δεν είχαμε όμως ψυχιατρικό τμήμα ούτε ψυχικούς αρρώστους να παρουσιάσει ο Καθηγητής στους φοιτητές οι οποίοι ήταν μόνο δύο και αυτοί

εκ μετεγραφής από το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Γι' αυτό συχνά έλεγε ο Καθηγητής μας «να βρούμε τρόπο να βάλουμε πόδι στο ψυχιατρείο».

Με ενέργειες του κατάφερε ώστε το ψυχιατρείο να προκηρύξει θέσεις ψυχιάτρων, μία επιμελητού και μία βοηθού.

Με προτροπή του Καθηγητού υποβάλλαμε αιτήσεις και διορισθήκαμε ο μεν Αγαπητός Διακογιάννης ως επιμελητής και εγώ ως βοηθός.

Στα τέλη του 1946 αναλάβαμε καθήκοντα.

Το τι αντικρίσαμε όταν πρωτομπήκαμε εκεί δεν περιγράφεται. Περί τους 280 άρρωστοι σε 3 μεγάλα και 2 μικρά κτίρια. Τα κρεβάτια κολλημένα το ένα με το άλλο. Κι αυτό μόνο στους θαλάμους ησύχων. Χειρότερη η κατάσταση στα δύο τμήματα ανησύχων.

Μπαίνοντας από την κύρια είσοδο, που ήταν τότε πάνω στον δημόσιο δρόμο, αριστερά και σε λίγο χαμηλότερο επίπεδο ήταν το τμήμα ανησύχων ανδρών, που είχε μάλιστα (τιμής ένεκεν) και το όνομα της ιδρύτριας: τμήμα Patisson!...

Ένας μακρύς θάλαμος, μέσα στον οποίο ήσαν κολλημένα περίπου 40 κρεβάτια για 80-100 στοιβαγμένους, σαν τραπουλόχαρτα, αρρώστους. Πέντε αποχωρητήρια, φυσικά εκτός θαλάμου, έπρεπε να εξυπηρετήσουν αυτούς τους αρρώστους, σε κατάσταση αχαρακτήριστη. Όσοι από τους αρρώστους είχανε επισκεπτήριο φορούσαν «ρούχα», μερικοί των πεθαμένων, και πολλοί γυμνοί. Ακόμα χειρότερη η κατάσταση στο τμήμα ανησύχων γυναικών, που ήσαν δύο συνεχόμενα δωμάτια. Στο πρώτο οι άρρωστες είχαν πάνω τους κάποιο σχετικό κάλυμμα, έστω και σχισμένο, στο δεύτερο όμως δωμάτιο οι γυναίκες ήταν ολόγυμνες και δεμένες με αλυσίδες στους σομιέδες, χωρίς στρώματα.

Στο θέαμα αυτό, αδύνατο να περιγράψω τι νιώσαμε.

Όταν αποσυρθήκαμε, για αρκετή ώρα ο ένας έβλεπε τον άλλο χωρίς να μιλάμε.

Όταν κάποτε αρχίσαμε να μιλάμε και οι δύο είπαμε τα ίδια: Από πού να αρχίσουμε;

Το ίδρυμα από χρόνια είχε έναν μόνο γιατρό, παθολόγο ηλικιωμένο, τον Καπιτενόπουλο. Διοικητικός Διευθυντής ο Χρήστος Βράκας, ένας τίμιος και ευγενικός κύριος, δικηγόρος το επάγγελμα, αλλά άτολμος μπορώ να πω, όπως, παραδείγματι, στην περίπτωση που οι Αμερικανοί του είχαν στείλει ένα συγκρότημα ηλεκτρικού μαγειρείου και ένα άλλο ανάλογο πλυντηρίου ρούχων

και περίμενε δύο χρόνια εντολή Υπουργείου για να τα εγκαταστήσει. Και παρά τις προτροπές μας να ορισθεί τουλάχιστον η τοποθεσία εγκατάστασής τους και να μπουν τα θεμέλια κ.τ.λ. Δεν τολμούσε και έτσι εκείνο που φοβούμασταν έγινε: Ήρθε μια αμερικάνικη επιτροπή, τα είδε ανέγγιχτα στα κιβώτια στο ύπαιθρο, τα πήρε και τα έστειλε στο Ισραήλ.

Αρχινοσοκόμος ο Χρήστος Ματζώρης, παλαιός φοιτητής Ιατρικής, εγκαταλείψας τις σπουδές του, λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων. Σ' όλα παρών, αεικίνητος, κρατούσε και το γραφείο κίνησης. Έλειπε από το ψυχιατρείο μόνον όταν το μεσημέρι πήγαινε στο σπίτι του για φαγητό.

Νοσηλευτικό προσωπικό: 7 πρακτικοί νοσηλευτές, άνδρες και γυναίκες. Όλοι τους φιλότιμοι, εργαζόμενοι χωρίς ωράριο και πολλές φορές μένοντας όλη τη νύχτα κοντά στον άρρωστο. Δείχνοντας έτσι την αγάπη τους, οι άρρωστοι τους αγαπούσαν και πολλές φορές τους βοηθούσαν.

Από θεραπευτικής πλευράς, μόνον χλωράλη και σκοπολαμίνη στους ανησύχους.

Όσο για ιστορικά, δεν βρήκαμε ούτε ένα.

Ένα παμπάλαιο, μαυρισμένο από τη χρήση, αρχείο ασθενών, μας ανάγκασε να αγοράσουμε καινούργιο και να αρχίσω εγώ να το ξαναγράφω και να συνεχίσει ο αρχινοσοκόμος.

Στα γραφεία ένας λογιστής και ένας ταμίας συμπλήρωναν τη διοίκηση του Ιδρύματος.

Αυτή, με λίγα λόγια, ήταν όλη η εικόνα του «ψυχιατρείου» που αντικρίσαμε όταν πρωτοπήγαμε.

Εγώ, λόγω και των υποχρεώσεών μου στο Πανεπιστήμιο, όταν ερχόμουνα, έμενα μέχρι τα μεσάνυχτα για να μπορώ να βγάλω τη δουλειά μου. Σημειωτέον ότι η υπηρεσία μου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών ήτο αύμασθος επί 3 περίπου χρόνια.

Μετά από σκέψεις, αποτανθήκαμε σ' όλες τις αρχές της πόλης (Νομαρχία, Εκκλησία, φιλανθρωπικά ιδρύματα, στρατό κ.τ.λ.) και ζητήσαμε τη συνδρομή τους και σχετικά γρήγορα είχαμε ευνοϊκές απαντήσεις. Κυρίως εφοδιασθήκαμε από ρούχα, υποδήματα, σεντόνια, στρώματα και κονσέρβες. Ο Στρατός μάλιστα δώρισε 3 μεγάλα στρατιωτικά σιδερένια Toll, εκ των οποίων τα δύο μετατρέψαμε σε θαλάμους και το τρίτο σε αίθουσα θεραπείας αλλά και αίθουσα διδασκαλίας της ψυχιατρικής. Και έτσι, σιγά-σιγά οι άρρωστοι ντυθήκανε, το συσστίο τους βελτιώθηκε και η όλη εικόνα του Ιδρύματος άλλαξε. Οι άρρωστοι κοιμόντουσαν πια

ο καθένας στο κρεβάτι του. Δεν λέω ό,τι κατορθώσαμε ότι έπρεπε αλλά τα πράματα είχαν αλλάξει πολύ. Αρχίσαμε και τις θεραπείες. Στην αρχή εφαρμόσαμε τα Cardiagol-shocks, αλλά σχετικά γρήγορα τα electro-shocks. Το πρώτο μάλιστα έκανε ο ίδιος ο Καθηγητής Κουρέτας στις 22/11/1946 με μηχάνημα ΑΘΑ Αθηνών. Για να υποβάλλουμε όλους τους ψυχωσικούς στη θεραπεία αυτή εφαρμόσαμε έναν πρωτότυπο τρόπο: Χωρίσαμε το Toll σε τρεις χώρους και με τρία τροχήλατα κρεβάτια μεταφέρονταν οι άρρωστοι. Ερχόταν το πρώτο κρεβάτι στον πρώτο χώρο όπου γινόταν το shock και λίγο πριν ολοκληρωθεί το shock, μεταφέρονταν (κρεβάτι και άρρωστος) στον δεύτερο χώρο όπου τελείωνε όλη η φάση του shock. Από εκεί μεταφέρονταν στον τρίτο χώρο όπου δύο άρρωστοι ήσυχοι και βοηθοί τον κατέβαζαν από το κρεβάτι και τοποθετούσαν τον άρρωστο κάτω στο έδαφος όπου είχαμε στρώσει στρώματα. Τέλος όταν συνήρχετο τελείως, υποβασταζόμενος ο άρρωστος από 2 άλλους ησύχους, μεταφέροταν στον θάλαμό του. Σημειώνω ότι, όταν το πρώτο κρεβάτι έφθανε στον τρίτο χώρο, το δεύτερο κρεβάτι έμπαινε στον πρώτο χώρο κ.ο.κ.

Μ' αυτόν τον τρόπο σε διάστημα τριών ωρών περίπου, 200 άρρωστοι υποβάλλονταν σε θεραπεία.

Ο ευρισκόμενος στη Θεσσαλονίκη εκείνου του καιρού Αμερικανός νευροχειρουργός Pezett, ακούγοντας τον αριθμό των άρρωστων που υποβάλλουμε σε θεραπεία και μάλιστα σε τόσο μικρό χρόνο, ζήτησε να παρευρεθεί στην εφαρμογή του. Ο επισκέπτης μας φαινόταν διαφορώς να απορεί και ιδίως ότι εκτός του ότι συγκρατούσαμε την κάτω σιαγόνα, καμιά άλλη προφύλαξη δεν παίρναμε και σε σχετική ερώτησή του, απάντησα ότι ο κάθε επιληπτικός άρρωστος σ' όλη την ζωή εμφανίζει παροξυσμούς χωρίς να προλάβει να πάρει προφυλάξεις.

Συμφώνησε και πρόσθεσε: Εγώ ήλθα να σας δείξω τις τελευταίες προόδους της επιστήμης, χάρι- ρω που μου δόθηκε η ευκαιρία να μάθω κάτι και από εσάς σωστό και πρακτικό. Θα το μεταφέρω να το μάθουν και οι δικοί μας εκεί. Σημειώνω ότι στις θεραπείες αυτές βασικός βοηθός υπήρξε ο πάντοτε πρόθυμος νοσοκόμος Γ. Σουσαμίδης. Και πάντα

με το χαμόγελο στα χείλη. Όλοι οι άρρωστοι ακτινοσκοπήθηκαν με τη φροντίδα του τότε προέδρου του Δ.Σ. Καθηγητού Φυσιολογίας Κοταύτη. Βρέθηκαν περί τους 10 φυματικοί και με τη βοήθεια της Νομαρχίας και κτίστες άρρωστους κτίσθηκε περίπτερο με 6 μικρούς θαλάμους παρακολουθούμενους από ειδικό φυματιολόγο.

Αντικαταστήσαμε τις αλυσίδες με ιμάντα από καραβόπανο. Έτσι σιγά-σιγά η όλη εικόνα του Ιδρύματος άλλαξε. Εκτός των electro-shocks εφαρμόσαμε και υπογλυκαιμικά κώματα σε σχετικά λίγους άρρωστους διεγερτικούς. Στη θεραπεία αυτή σημειώνω τη μεγάλη προσφορά του τότε φοιτητή Ιατρικής Πόλυ Μυλωνά. Τέλος υπεβλήθη και σε επέμβαση λευκοτομής αρκετός αριθμός ανησύχων ασθενών από τον χειρουργό Σπύρο Μιχαλιτσιάνο και τον Αγαπητό Διακογιάννη, που είχε ειδικευτεί στην Ιταλία.

Εδώ είμαι υποχρεωμένος να αναφέρω τη μεγάλη συμβολή της νεαράς τότε πρακτικής αδελφής Δέσποινας Μπακιρλή-Αθανασιάδου, η οποία έχοντας και κάποια σχετική προϋπηρεσία στο χειρουργείο του Δημοτικού Νοσοκομείου, οργάνωσε στο ψυχιατρείο ένα τέλειο χειρουργείο, βοηθώντας συγχρόνως τους χειρουργους στο έργο τους.

Έτσι κυλούσε ο χρόνος μέχρις ότου δημοσιεύθηκε νέος οργανισμός βάσει του οποίου δημιουργήθηκαν στο Ίδρυμα τρεις Ψυχιατρικές και μία Παθολογική Κλινική όπως και τέσσερα εργαστήρια: Μικροβιολογικό, Η.Ε. Γραφικό και παθολογικό – ανατομικό ώς και μικρό οδοντιατρικό τμήμα.

Προσελήφθησαν πολλοί αξιόλογοι συνάδελφοι, αδελφές τριετούς φοίτησης που ανέλαβαν θέσεις προϊσταμένων ώς και αρκετοί πρακτικοί νοσηλευτές.

Μ' όλα αυτά που επιπτύχαμε, καταφέραμε ώστε οι μεν νέοι συνάδελφοι να μην ντρέπονται να εργάζονται στο Ίδρυμα, το δε Υπουργείο να πάψει επιτέλους να στέλνει την αλληλογραφία του στα Les Bêtes.

Τελειώνοντας ας μου επιτραπεί να σημειώσω ότι σε καμιά κλινική ούτε και σε περίπτερο δεν εδόθη ακόμη το όνομα της ιδρύτριας του ψυχιατρείου: Patisson.